

Til Kultur- og likestillingsdepartementet

31.01.2023

Innspill til regjeringens nye strategi for kulturfrivilligheten

KFUK-KFUM takker for muligheten til å komme med innspill til Regjeringens nye strategi for kulturfrivillighet. Vi er glade for å se et politisk initiativ til å bedre vilkårene for kulturfrivilligheten, med fokus på bred tilgang til kunst og kulturaktivitet for alle, gode og tilpassede møteplasser, bedre ordninger for samspill mellom profesjonelle og amatører og innretningen av tilskuddsordninger.

KFUK-KFUM Norge er en barne og ungdomsorganisasjon med nasjonalt nedslagsfelt. Vi tilbyr barn og unge en stor bredde av fritidsaktiviteter og åpne møteplasser, der frivillighet og kultur er helt sentralt.

Før vi går inn på de enkelte temaområdene er det en hovedutfordring KFUK-KFUM ønsker å særlig løfte frem i arbeidet:

- Vi ser at noen støtteordninger innenfor kultur- og frivillighetsfeltet pr i dag kan ha kriterier som gjør at en ekskluderer tilskuddsmottakere som følge av at man også driver med annen ideell aktivitet. For KFUK-KFUM som har en bred og mangfoldig portefølje er dette en utfordring da vi ofte kan havne “mellom stoler” og slik ekskluderes fra støtteordninger som er “spisset” inn på noen interesseområder. Eksempelvis ser vi at dette gjelder “tilskudd til nasjonale musikkorganisasjoner”.

1. Brei deltaking og tilgang på kunst og kulturaktivitet i heile landet

- Kva er dei største utfordringane for at fleire skal kunne delta i kulturfrivilligheita?

I møte med barn og unge møter vi på mange barrierer for deltakelse. Utfordrende økonomi, krav om medlemskap, forventninger og krav til foreldre/foresatte som stiller opp frivillig, tilretteleggingsbehov, tilgjengelighet og informasjon er noen utfordringer som peker seg ut. I tillegg opplever mange unge et stort skole/karakterpress som gjør at de prioriterer skole fremfor fritidsaktiviteter.

Økonomi og kultur som barriere

Andelen barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt er økende. Særlig barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert. Selv om KFUK-KFUM driver en bredde av aktivitet og har arbeidet systematisk med å bryte ned barrierer for deltakelse ser også vi at barn av innvandrere deltar sjeldnere enn andre på fritidsaktiviteter. Vi ser også at noen aktiviteter er særlig sårbar for mindre deltakelse - dette gjelder særlig aktivitet hvor det det koster noe å delta eller hvor det er utstyrsbehov. Selv om det kommuniseres tydelig at det er muligheter for bortfall av avgifter er det likevel en tilstedeværende barriere for å spørre om dette. Årsakene til lavere deltakelse er sammensatte og kan ikke alene løses av den enkelte aktør, men årsakene er tydelig med å skape høyere terskel for å delta i kulturfrivilligheten for noen grupper, enten det er som publikum, som frivillig eller som deltakende.

Frivillighet

Deltakelse i frivillighet handler også om det som er skrevet over knyttet til barrierer. I flere sammenhenger kan vi se at det også kan være et privilegium å ha anledning til å være frivillig i Norge. Forventningene til foreldres deltakelse i unges aktivitet - i alt fra dugnad til kjøring til å være frivillig på leir i sommerferien. Dette er områder vi tror gjelder for frivillig sektor generelt og som vi også ser i våre sammenhenger.

Videre opplever vi også at det er en terskel knyttet til "profesjonell" frivillighet i kulturaktiviteter. Det stilles høyere krav til relevant utdanning og fagkunnskap hos ledere og instruktører i aktiviteten enn f.eks. i barneidretten. Eksempelvis er det en lavere terskel for en forelder å stille opp som fotballtrener, enn det vil være å lære barn å f.eks. spille trompet. Det medfører en profesjonalisering av kulturfrivilligheten som ikke alltid er villet, men som ofte oppleves som nødvendig og som noen ganger medfører kostnader. I KFUK-KFUM er vi opptatt av å utdanne unge frivillige, slik at de kan fungere som instruktører for hverandre ung til ung, der den profesjonelles rolle først og fremst ligger i å lære opp og veilede unge ledere. Det er en krevende modell, men fører til frivillige med autonom motivasjon og som selv opplever et stort læringsutbytte. Mange som er frivillige i våre kulturaktiviteter velger senere også utdanning og karriere innenfor kultursektoren.

Breddeaktiviteter

Vi opplever at det er en mangel på åpne breddeaktiviteter for barn i kulturfrivilligheten, ala Allidrett, som kan fungere som en lavterskel "portal" for å rekruttere barn inn i kulturaktivitet fra tidlig alder. Kulturfeltet er fragmentert med mange "mindre" aktører, som i liten grad samarbeider om å nå ut til bredden av potensielle deltakere som et samlet felt.

- Kva slags erfaringar har lag og foreningar gjort seg under og etter koronaen?

Vi erfarer at pandemien har hatt og fortsatt har stor innvirkning på vårt arbeid, særlig innenfor aktivitet rettet mot ungdom og det medlemsbaserte arbeidet. Rekruttering av nye medlemmer og frivillige går tregere. Det er særlig merkbart blant unge frivillige. Flere ungdomskull har droppet ut av aktivitet og det er en mangel på forbilder og eldre ungdom. I mange av våre aktiviteter er det en kontinuerlige overgang fra barneaktiviteter til ungdomsaktiviteter. Vi ser nå effekten av å "mangle" et eller flere ledd i denne overgangsfasen. Det er også en utfordring at flere barn og unge mangler erfaring med større samlinger og

fellesarrangementer og at pandemien på mange måter kan sies å ha ført til mindre sosial kompetanse blant unge. De er mer vant til mindre og faste grupper (levd mye av sitt sosiale liv i kohorter) og det har vært mangel på møtepunkter på tvers av alderstrinn. Det føles i mange sammenhenger som å starte opp igjen på nytt og vi tror det vil ta tid å bygge opp igjen.

Samtidig har vi opplevd en økning i bruk av åpne møteplasser. Vi ser at vi i de aktivitetstilbudene der det er ansatte som driver aktiviteten, har evnet å omstille aktiviteten til stadig skiftende retningslinjer og i større grad klart å møte endrede behov hos målgruppen, enn det arbeidet som i all hovedsak drives på ren frivillighet. Særlig gjelder dette for Forandringshuset Norge og KFUK-KFUMs kulturskole. Det er likevel grunn til å tro at økningen ville vært enda større, uten nedstengning og pandemi.

- Kva kan gjerast for å nå grupper som i mindre grad deltek og inkludere fleire i aktivitetar?

Det er viktig å understreke at det ikke finnes en enkelt årsak til at noen grupper i samfunnet faller utenfor å delta i kultur og fritidsaktiviteter. Det er sammensatt og veldig ofte en kombinasjon av flere barrierer som det er viktig å se i sammenheng. Det hjelper ikke alltid å fokusere på ett problemområde, men krever en helhetlig forståelse og ikke minst fleksibilitet. Samarbeid mellom ulike instanser i det offentlige, frivilligheten og ideelle aktører er helt avgjørende for å nå de med størst behov.

Den beste måten å inkludere barn og unge i utenforskap inn i fritidsaktiviteter er å tilby attraktive aktiviteter som er tilgjengelige for alle. Det betyr tilskudd til barrierefrie aktiviteter som ikke bare målretter seg mot utsatte grupper. Prosjekter som kun rekrutterer fra spesifikke utsatte grupper kan fylle en funksjon, men dersom vi skal lykkes godt med inkludering er det viktig å ha gode rammevilkår for aktiviteter med et bredt nedslagsfelt som også er attraktive for barn og unge som ikke er berørt av fattigdomsproblematikk eller annen utenforskap.

Det må være en sammenheng mellom utlysning og tildeling av midler, målgruppedefinisjon og identifisering, tilgang til lokaler og mulighet for å nå ut til spesifikke målgrupper med informasjon om tilbud. Vi anser det for eksempel som avgjørende for om prosjekter lykkes, at de kommunale/bydelens tjenester som er i kontakt med målgruppen bidrar i informasjonsarbeid og med rekruttering og på den måten bidrar til å sikre at organisasjonene når ut med sine tiltak.

Forslag til oppfølgingspunkter:

- I følge SSB vokser 115 000 barn og unge opp i opp i familier med vedvarende lavinntekt, ca. 60 000 av disse er inne med ulike stønadsordninger via NAV. Det gir en unik tilgang til å kunne målrette noen støtteordninger via NAV.
- Målrette tiltak i allerede etablerte tilbud for å nå nye målgrupper og som bidrar til inkludering er viktig.
- Gratis/åpne arenaer der barn og unge kan være med en stund for å prøve ut tiltaket er viktig for å nå ut til nye målgrupper
- Dialog med målgruppen(e) om behov og interesser som sikrer et relevant tilbud i tråd med barn og unges behov er avgjørende for rekruttering
- Gode støtteordninger for tilrettelegging av aktivitet for eksempel ved å tilby transport og utlån av utstyr er nødvendig.

2. Møteplassar og tilgang på egna kulturarenaer for aktivitet, læring og opplevingar

Spørsmål:

- Kva kjenneteiknar møteplassar der det er lagt til rette for læring og gode opplevingar?

Det viktigste kriteriet for gode møteplasser er et godt vertskap. Frivillige, ansatte, instruktører og lærere med en god blanding av fagkompetanse og relasjonskompetanse er avgjørende for å gi god læring og gode opplevelser. Kontinuitet er viktig slik at deltakerne kan få en god relasjon til den som skal lære bort og er grunnlaget for at deltakeren kan oppleve mestring og utvikling. Økonomisk forutsigbarhet, gode arbeidsvilkår, tydelige arbeidsavtaler, tilgang til utstyr, gode rom, kompetansehevende tiltak og utviklingsmuligheter, bidrar til å gjøre det attraktivt å være ansatt og frivillig over tid. For å tilby dette, krever det solide organisasjoner som har kapasitet til å følge opp ansatte og frivillige på en profesjonell måte. Det er ressurskrevende. Dersom tilbudet ikke skal koste mye for deltakerne å være med på, krever det samtidig forutsigbar offentlig finansiering av organisasjonene, for å la seg gjennomføre.

KFUK-KFUM støtter VOFOs innspill og anerkjenner betydningen av studieforbundenes betydning for å gi god opplæring i organisasjonene.

- Kva er dei største utfordringane og suksessfaktorane for å sikre tilgang på egna lokale og kulturarenaer?

Oppsummert vil vi løfte frem at egnet lokale og kulturarenaer tar utgangspunkt i den møteplass en ønsker å skape. Vi vil derfor fremheve at møteplasser som legger til rette for god læring og opplevelser, av:

- lokaler som er tilpasset aktiviteten
- lokaler med universell utforming
- lokaler som kan brukes på flere måter for variert læring
- lokaler som er tilgjengelige med kollektivtransport eller annen tilrettelagt transport
- lokaler som er i nærmiljøet til målgruppen
- lokaler som er gode og varme (ref. strømsparing)
- lokaler som tilfredsstiller krav til ventilasjon

Forslag til oppfølgingspunkter:

- Gode rammevilkår for drift og utvikling av aktivitetsarenaer og leirsteder
- Kartlegging og database over arenaer som er tilgjengelige. Vi oppfordrer til en styrking av Kulturalliansen og Kulturrom sitt pågående arbeid med dette.
- Støtteordninger som kan brukes til leie av kulturhus, evt. øremerkede midler til kulturhusene som skal gå til samarbeid med det frivillige kulturlivet.
- Økt tilgjengelighet for frivillige organisasjoner for bruk av offentlige bygg som skoler, biblioteker, kirker og andre relevante arenaer. Selv om det er forskriftsregulert og politisk vilje knyttet til bruk av skolebygg, er det fortsatt i praksis svært vanskelig. ([Ref. Osloungdommens Frivillighetsmelding 2022 UngOrg](#))

- Kva slags gode eksempel finnast og korleis kan ein lære meir av kvarandre?

KFUK-KFUM erfarer at gode møteplasser for aktivitet, læring og opplevelser ikke kun handler om tilgang til fysiske rom. Samskaping og samarbeid mellom ulike aktører som benytter samme lokaler eller jobber med samme målgruppe gir langt større ringvirkninger enn kun tilgang til rom. KFUK-KFUM har mange gode samarbeid å vise til med organisasjoner, menigheter i Den norske kirke, skolesamarbeid, kommune og andre samfunnsaktører.

Eksempel: Hersleb vgs. legger til rette for bruk av skolen som sosial og kulturell arena for elevene også utenfor skoletiden. Mange av våre unge opplever aktivitetsarenaene som et hjem utenfor hjemmet. Det er et viktig moment å ha med seg i en helhetlig strategi om egnede lokaler. Det er viktig med rom og lokaler som barn og unge knytter trygghet og tilhørighet til, og som lar dem bidra med utforming slik at det oppleves som deres eget og de kan føle seg på hjemmebane.

3. Samspel mellom den profesjonelle og frivillige kulturen

- Kva er erfaringane frå samarbeid og samspel mellom den profesjonelle og frivillige kulturen?
- Kva slags gode eksempel finnast og korleis kan ein lære meir av kvarandre?
- Korleis kan samspelet bli enda betre og kva vil ein oppnå med dette?

KFUK-KFUM har mange gode samarbeid med profesjonelle og semi profesjonelle kulturarbeidere på mange felt. Det oppleves utelukkende som positivt og som en berikelse og til inspirasjon for det frivillige arbeidet. Vi har også god erfaring med å rekruttere til det profesjonelle kulturlivet gjennom unge som får utvikle seg i våre miljøer og som får et nettverk, blir gitt muligheter og lar seg inspirere av samarbeid med profesjonelle.

Vi har spesielt glede av samarbeid der profesjonelle medvirker sammen med barn og unge og skaper sammen med dem, eller bidrar med kompetanse gjennom kurs og opplæring.

4. Offentlege tilskotsordningar og tiltak

- Kva er dei største utfordringane med dagens ordningar og korleis kan dei bli enda betre?

En utfordring vi opplever i KFUK-KFUM er at vi kan havne mellom flere stoler og ekskluderes fra støtteordninger fordi vi har et bredt spekter i aktivitet. Vi er en frivillig barne og ungdomsorganisasjon, vi er en kulturorganisasjon, ideell virksomhet, vi er en livssynsorganisasjon, vi er en idrettsorganisasjon, vi er en organisasjon som arbeider med barn og unges helse, osv. Langt de fleste støtteordningene er tilpasset organisasjoner som har et smalere og mer spisset nedslagsfelt og viser ofte liten forståelse for hvor sammensatt det kan være. Vi er altså ikke en "ren" musikkorganisasjon, men har f.eks. 200 korgrupper, vi er ingen "ren" amatørteaterorganisasjon, men har mange teatergrupper og åpne scener. I tillegg tilbyr mange av aktivitetene en miks av ulike aktiviteter. Noen synger, noen spiller, noen danser - men alle står på scenen sammen.

Dette fører til at det kan være krevende å rapportere riktig til rett ordning og fører ofte til underrapportering fordi man ikke helt passer inn i gjeldende ordninger. Det er viktig med retningslinjer

som viser en helhetlig forståelse for frivillighetsfeltet og som anerkjenner at det er mulig å drive støtteberettiget kulturarbeid, samtidig som andre deler av virksomheten mottar støtte fra andre instanser. Kulturaktivitet som foregår som en del av et helhetlig aktivitetstilbud er ikke ensbetydende med at tilbudet er kvalitativt dårligere, kanskje heller snarere tvert i mot.

Kulturfrivilligheten består av et mangfold svært ulike aktører med ulike størrelse og ulike formål som kjemper om samme midler. Det er også en uklar grense mellom det profesjonelle og det frivillige - og i mange sammenhenger bidrar det til søkere med svært ulike forutsetninger som tilskuddsmidlene skal fordeles mellom.

KFUK-KFUM opplever en generell mangel på driftsmidler og "frie" midler, tilgangen på prosjektfinansiering har økt de senere årene. Særlig ser vi et behov for å gå opp balansegangen mellom driftsmidler og prosjektmidler. Prosjektfinansiering krever mye tid og ressurser til prosjektstyring, administrasjon og bruk av overheadfunksjoner, dette ligger det ofte mindre midler til innenfor prosjektene. Prosjektmidler er viktig, men for å skape bærekraftig kulturfrivillighet over tid bør en gjøre reelle vurderinger av hensiktsmessighet av prosjekt vs. driftsmidler. Dette handler for oss om forutsigbare rammer for å kunne være en troverdig aktør, både i møte med de barn og unge vi møter, og å kunne være en troverdig arbeidsgiver.

Det erfares at det er lite økonomisk forutsigbarhet innenfor kulturfrivilligheten. Årsakene er sammensatte men vi vil blant annet peke på;

- Mange mindre prosjekter krever søknader som er til dels krevende både med tanke på utforming, ulike portaler/plattformer, krav til innhold og rapportering.
- Manglende kontinuitet, korte frister, lang behandlingstid og for korte prosjektperioder.
- Det er overvekt av utviklingsmidler til "nye tiltak", men nesten ingen "skaleringmidler." Vellykkede prosjekter ender altfor ofte som nettopp det(et vellykket prosjekt), uten mulighet for videreføring eller for videre vekst og ekspansjon.
- motsetningsforhold mellom måten frivillige organisasjoner mottar støtte per medlem, og den barrieren medlemskap er for deltakelse. Vi ønsker støtteordninger som i større grad åpner for deltakelse som grunnlag for beregning av støttetildeling, slik at tiltakene kan være åpne.

Forslag til forbedring:

- prosjektmidler som går over lengre tidsperioder, som muliggjør kontinuitet og forutsigbarhet og som sikrer at gode tiltak får mulighet til å etablere seg som varig drift.
- økte driftsmidler og bevilgninger som gir større frihet, i tillit til at organisasjonen kan forvalte og prioritere bruk av frie midler.
- statlige støtteordninger som organisasjonene selv kan forvalte, slik at terskelen for å søke og motta slike tilskudd er lav og kan utbetales effektivt.
- Med økte krav til GDPR, til tilgjengelighet og informasjon benytter frivillige organisasjoner mye tid og ressurser på å utvikle medlemssystemer og portaler. Vi opplever at det finnes få tilskuddsordninger som bidrar til å gi organisasjonene tilstrekkelig med ressurser og kompetanse på dette feltet. Kanskje kunne det også vært utviklet fellessystemer - dette ville gitt mer universell tilgang og reduserte kostnader i mange ledd.

- Kva hindrar og fremmar frivillig engasjement og kva kan gjerast for å forenkle og samordne ordningar?

For KFUK-KFUM oppleves det som til dels uoversiktlig å navigere innenfor offentlige støtteordninger. Utvikling av likere søknadsmaler og færre, men bredere pottar tror vi vil forenkle arbeidet og samarbeidet. Videre tror vi at det også vil gi rom for noe av særegenheten som de ulike organisasjonene har i seg.

- Korleis kan offentlege myndigheiter få til et godt samarbeid og samspel med frivillige organisasjonar?

Gjennom dialog, innspill og åpne møter. Økt kompetanse og vilje til å samskape om løsninger som er til det gode for samfunnet. Som frivillig aktør ønsker vi å være med å skape løsninger sammen med og ikke først inviteres inn etter at konkret "løsning" er landet. Vi har flere gode og nye eksempler på god samskaping og hvor en gjør gode sektoroverskridende tiltak som når en bredere målgruppe enn når en sektor alene gjennomfører tiltak.

Eks:

KFUK-KFUM Forandringshuset Holmlia er et tilbud for unge som er resultat av et godt samarbeid mellom bydel, KFUK-KFUM, Unge Holmlianere og Kirkens Bymisjon. I prosjektet bidrar de ulike aktørene med sin spisskompetanse. På Forandringshuset Holmlia tilbys kulturaktivitet med konserter og musikkopplæring, mat, åpen møteplass, samtaletilbud og mulighet for første jobb.

Skal vi nå bredere i kulturfrivilligheten må vi arbeide mer helhetlig og på tvers med de ulike barrierer som finnes.

- Korleis kan verkemiddel og tiltak på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå innrettast for å bli enda betre?

Det er stor forskjell på hva slags søkbare støtteordninger som finnes i den enkelte kommune og fylkeskommune. Det fører til store ulikheter i uttelling for de regionale leddene i organisasjonen. Videre er det mange "særordninger" som gjør at en kommune f.eks. støtter deltakere fra kommunen i et tiltak, men bare dersom tiltaket skjer innenfor kommunegrensen og ikke om kommunens innbyggere deltar på samme tiltaket utenfor kommunens grenser. Det bidrar til å hindre samarbeid på tvers av regioner/områder og gjør det mindre effektivt.

Regionale kulturfond

Regjeringa har satt i gang ei utredning av regionale kulturfond som skal stimulere til auka kunst- og kulturaktivitet lokalt. Målet er å styrke samspelet mellom profesjonelt og frivillig kulturliv, i tillegg til å forsterke lokal og regional kulturfrivillighet. Regionale kulturfond skal vere eit supplement til Norsk kulturfond, som forvaltaast av Norsk kulturråd og som har heile landet som verkeområde. Departementet ber om innspel til utredninga av regionale kulturfond i tilknytning til strategiarbeidet.

Aktuelle spørsmål:

- Korleis kan eit regionalt kulturfond innrettast for å supplere – og ikkje overlape - ordningar som allereie finst?
- Korleis kan eit regionalt kulturfond innrettast på ein måte som minimerer dei administrative byrdene?

På dette punktet har ikke KFUK-KFUM en direkte kommentar, men ser at flere av de ovenstående innspillene også vil gjøre seg gjeldende her.

På vegne av KFUK-KFUM

Marianne H. Brekken

Avdelingsleder

Program- og organisasjonsutvikling

Espen K. Amundsen

Programkoordinator

Musikk og kultur